

De democratische rechtsstaat Curaçao: kan het beter?

Zeer recentelijk, nog maar enkele weken geleden, verscheen van de hand van Oberon Nauta een proefschrift getiteld GOED BESTUUR IN DE WEST – Institutionele en maatschappelijke beperkingen voor goed bestuur in de Caribische rijkdelen (juni 2011):

Vooraf de slotopmerking van de dissertatie heeft veel aandacht in de pers gekregen. Deze luidt als volgt:

“Nederland is altijd terughoudend geweest in te grijpen in het lokale bestuur van de Caribische rijkdelen uit angst de koloniale kaart toegespeeld te krijgen. *De tijd is rijp* dat zij deze kaart overtroeft met het argument dat zij niet alleen de volkssoevereiniteit heeft te eerbiedigen maar ook eindverantwoordelijk is voor het waarborgen van goed bestuur in de West ...

Nauta constateert dat het op Nederlandse leest geschoeide systeem *van checks and balances* hier op Curaçao niet behoorlijk werkt gelet op het feit dat de politiek hier “particularistisch is georiënteerd” hetgeen in gewoon nederlands betekent dat persoonlijke motieven in sterke mate in de besluitvorming meewegen.

Diverse factoren spelen hierbij volgens Nauta een rol.

- *Kleinschaligheid*: de bevolking is te klein – er is te weinig *critical mass* - waardoor er te weinig lokale personen zijn met voldoende opleiding en ervaring om bepaalde *veeleisende* functies uit te oefenen. Teveel personen in hoge functies zijn eigenlijk te licht voor de zware functie die ze bekleden; ze zijn, zoals we dat wel noemen, omhoog gevallen. Daarnaast is er een overlap van sociale en professionele rollen van ambtsdragers. Zij staan te dicht op de bevolking.
- *Sociale acceptatie van machtsongelijkheid*: relatief groot ontzag voor politieke (maar ook andere) autoriteiten waardoor accountability en transparantie, de belangrijkste voorwaarden voor goed bestuur, niet goed uit de verf komen.

- *Wijdverbreide armoede* die voor afhankelijkheid zorgt, welke door politici wordt uitgebuit en die de politieke orientatie van de bevolking beïnvloedt (te zeer gericht op materiele zaken en in het geheel niet of veel te weinig op ‘het algemeen belang’ dat te abstract is voor de meeste mensen).
- Het *lage opleidingsniveau* van de bevolking hetgeen belemmerend werkt voor een goed bestuur omdat het democratisch gedachtengoed een complexe materie is die een voldoende opleidingsniveau van het electoraat vereist.

Nauta meent dat het politieke proces op Curaçao zich in een vicieuze cirkel bevindt. Hij acht het onwaarschijnlijk dat de “politieke en bestuurlijke elite in de West” op eigen initiatief de nodige veranderingen in het systeem zal aanbrengen aangezien deze elite volgens hem nu juist zijn machtspositie te danken heeft aan de politiek-patronalistische relaties die zij met haar achterban onderhoudt. Hij spreekt in dit verband van een “patstelling waarbinnen electoraat en politiek elkaar gijzelen.” En daarom, zo zegt hij, is Nederland de aangewezen partij om de vicieuze cirkel te doorbreken.

Ik veroorloof het mij om het op een aantal punten niet eens te zijn met de jonge doctor.

Het is de laatste tijd in bepaalde kringen weer mode om de rol van wat wel genoemd wordt het moederland te idealiseren: “Nederland moet ingrijpen” roepen vooral vertegenwoordigers van de Nederlandse Tweede Kamer maar ook sommige groepen op Curaçao. Thans voegt zich ook een Nederlandse wetenschapper bij deze gelederen.

Ingrijpen klinkt heel goed in de oren. Het veronderstelt een ferme houding en een zekere mate van goedertierenheid van het moederland. Het invokeert ook de gedachte dat “mother knows best” en dat wanneer zij eenmaal het heft weer in handen heeft genomen “alles sal reg kom.”

Maar het valt sterk te betwijfelen of alles wel goed zal komen wanneer Nederland “ingrijpt”. Uit de Toelichting op het Statuut (artt 43 en 51) blijkt overigens zonneklaar dat dit ingrijpen alleen dan zou moeten plaatsvinden

wanneer het land zich als het ware aan de rand van de afgrond bevindt. Daarvoor zijn verschillende goede redenen aan te voeren.

In de eerste plaats bevindt Curaçao zich thans in een groeiproces, weliswaar de puberteit voorbij, maar niettemin in een stormachtige fase van zijn jonge bestaan. Het land kan alleen maar politieke volwassenheid bereiken indien het zich op eigen kracht door deze moeilijke jaren heenworstelt. Dat is wellicht niet al te hoopgevend of geruststellend op dit moment maar er valt niet aan te ontkomen. In dit verband is het tekenend dat de uitdrukking “alles sal reg kom” vervolgt met de meestal vergeten woorden “als ons almal ons plig doen.” Met andere woorden, het komt allemaal niet vanzelf goed, er zal gewerkt moeten worden en daarbij zal een ieder van ons zijn plicht moeten doen.

Een tweede reden om niet te snel aan “ingrijpen” te denken is principieel. Te vaak wordt het “mother knows best” vertaald als “nos no por.” Dat is een mentaliteit die helaas zeer diep verankerd is in de ziel van de Caribische mens. Het is een mentaliteit die zelfs in Caribische staten die reeds decenia lang onafhankelijk zijn nog steeds niet geheel is verdwenen. Het is een verkeerde mentaliteit aangezien het het zicht ontnemt op wat wij wel kunnen (en dat is erg veel) en op wat wij beter in samenwerking met anderen kunnen doen.

Een derde reden om bedenkingen te hebben tegen een al te snel ingrijpen is dat Nederland er *deep down* niet om staat te springen. Aan het overnemen van verantwoordelijkheden van een Caribisch rijksdeel kunnen namelijk grote financiële lasten verbonden zijn welke Nederland (vermomd als het Koninkrijk der Nederlanden) niet dan tegen heug en meug zal willen aanvaarden.

En in de vierde plaats is het nog maar de vraag of ingrijpen inderdaad tot verbeteringen in het bestuur zal leiden. De situatie op de BES eilanden doet vermoeden dat dat zeer twijfelachtig is, nog afgezien van de reële mogelijkheid dat een Nederlands ingrijpen onder brede lagen van de Curaçaose bevolking aversie zal opwekken, hetgeen een zodanig ingrijpen contra-productief zal doen zijn.

Maar, zult u zich afvragen, heeft Nauta dan niet gelijk dat er sprake is van een vicieuze cirkel die doorbroken moet worden en dat het de hoogste tijd is dat Nederland zijn verantwoordelijkheid neemt?

Ik erken dat het Koninkrijk (lees Nederland) onder meer goed, of liever gezegd behoorlijk, bestuur in de landen overzee dient te waarborgen. Nederland had een unieke gelegenheid om dat te doen maar heeft die gelegenheid aan zijn neus voorbij laten gaan. Die gelegenheid deed zich voor in de jaren vóór het staatsrechtelijk delirium van 10-10-10.

Dat was de ideale periode geweest waarin Nederland drastische wijzigingen in het staatkundig bestel van Curaçao had kunnen doordrukken, niet zoals het deed door het uitsluitend aandringen op externe controle mechanismen voor het Koninkrijk (financieel toezicht, een gezamenlijke procureur generaal voor Curaçao., St Maarten en de BES eilanden en de zeer omstreden en uiteindelijk niet doorgegangene aanwijzingsbevoegdheid van de minister van justitie van Nederland), maar door het aandringen op en registreren van de totstandkoming van een effectieve en adequate staatsregling met bijbehorende organieke wetten.

Deze mogelijkheid heeft Nederland evenwel niet benut. Het heeft met name Curaçao kritiekloos zijn gang laten gaan bij het ontwerpen van zijn staatsregeling en daarmee de nog steeds erg Nederlandse *checks and balances* die, naar ook Nauta constateert, hier niet optimaal werken, in stand gelaten. Sterker nog, de Sint Maartenaren die een totale constitutionele toetsing van formele wetten wilden invoeren en daarmee de wetsproducten van hun parlement aan rechterlijke toetsing wilden onderwerpen, ondervonden daarbij aanvankelijk grote tegenstand van Nederland omdat een dergelijke vergaande toetsing in Nederland zelf nog in discussie is. Het was uiteindelijk met de grootste moeite en met enorme volharding dat de politici van St Maarten de door hen wenselijk geachte constitutionele toetsing – nota bene een zware beperking van hun eigen macht – konden opnemen in hun staatsregeling, zij het op aandringen van Nederland in een hier en daar wat afgezwakte vorm.

Het zou Nederland in die periode niet al te moeilijk hebben gevallen om een dergelijke versterking van de Curaçaose democratische rechtsstaat bij de lokale politice te bepleiten. De toentertijd tot de oppositie en thans tot de regering behorende politieke partijen waren in ieder geval geheel bereid om mee te denken over en te werken aan stevige waarborgen voor een gezonde financiële huishouding en de rechtshandhaving, mits die waarborgen

geinternaliseerd zou worden in de lokale staatsrechtelijke setting. Daarbij werden zware concessies gedaan in termen van controle op de politieke procesvorming zelve. Ik breng in herinnering de robuuste voorstellen in het adviesrapport van de Commissie Financiële Perspectieven Land Curaçao onder voorzitterschap van Caryl Monte. Daarin werd een zeer zwaar contolesysteem geïntroduceerd dat zelfs de rol van het parlement ernstig beperkte. Nieuwe organen werden voorgesteld (Overheidsbank, Begrotingskamer), terwijl bestaande organen drastisch werden versterkt. Een belangrijke rol werd toebedeeld aan de Algemene Rekenkamer. Er werd zelf voorgesteld om deze de mogelijkheid te geven om geheel zelfstandig en op eigen gezag een ‘inbreukprocedure’ te entameren bij de rechter. Voorgesteld werd om in de Staatsregeling de volgende bepaling op te nemen:

Indien de Algemene Rekenkamer van mening is dat een minister, bestuur of directie een krachtens de wet op hem berustende verplichting niet nakomt c.q. niet is nagekomen, brengt zij hierover verslag uit aan de regering met de nodige aanbevelingen. In het geval van een minister wordt het verslag tevens aan de Staten aangeboden. Indien de betrokkenen de aanbevelingen niet binnen een door de Kamer vastgestelde termijn opvolgen, kan de Kamer een inbreukprocedure instellen, waarbij de zaak door haar bij het Gemeenschappelijk Hof van Justitie aanhangig wordt gemaakt. Een en ander is van overeenkomstige toepassing op het toezicht vanwege de Begrotingskamer.

Ik meen mij te herinneren dat dit rapport indertijd met gejuich door de toenmalige oppositiepartijen werd ontvangen en van harte werd omarmd.

Ik breng ook in herinnering de Ontwerp Staatsregeling van Pueblo Soberano, een van de huidige coalitiepartijen, waarin diverse extra waarborgen voor behoorlijk bestuur zijn opgenomen, zoals de rechterlijke toetsing van onder meer formele wetten en rechtshandelingen aan de Staatsregeling, die, eenmaal in strijd geoordeeld met die Staatsregeling, geen rechtsgevolg zullen hebben danwel nietig moeten worden verklaard, en de introductie van een vierde staatmacht: het Onafhankelijk Toezicht, dat gezamenlijk dan wel afzonderlijk zou worden uitgeoefend door de procureur generaal, de Algemene Rekenkamer en de Ombudsman. Tevens bevat dat Ontwerp bepalingen die de

financiële speelruimte van regering en parlement aan banden leggen. Overschrijding van die speelruimte valt, zo lees ik dit ontwerp, weer onder de rechterlijke constitutionele toetsing en kan derhalve door iedere burger of wellicht door het Onafhankelijk Toezicht via een procedure een halt worden toegeroepen.

Dit is niet de plaats om in te gaan op de merites van deze voorstellen. Duidelijk is evenwel dat de politieke partijen die thans in de regering zitten bereid waren en, naar ik moet aannemen, nog steeds zijn om waarlijk effectieve en betekenisvolle *checks and balances* te introduceren. Hoe beter en effectiever die waarborgen zijn, hoe sterker de rechtsstaat.

Ik heb nimmer onder stoelen of banken gestoken, en zal dat ook zeker vanavond niet doen, dat de huidige staatsregeling wat mij betreft een dikke onvoldoende krijgt. Het kan mij niet schelen dat sommige Nederlandse staatsrechtgeleerden een gunstiger oordeel hebben of dat sommige lokale juristen daar boos over zijn. Dat moeten zij voor zichzelf weten. Ik kijk niet zozeer naar de staatsregeling zoals die op papier staat, maar meer naar hoe effectief de staatsregeling en de daarbij behorende organieke wetten de burger beschermen tegen met name gezagsdragers die in de fout gaan of dreigen te gaan.

Een groot deel van de bestuurlijke moeilijkheden waarmee het nieuwe land Curaçao op dit moment kampt is naar mijn mening terug te voeren op de gebrekkige juridische fundering van de staatsregeling. Als ik mij enigszins dramatisch mag uitdrukken, zou ik zeggen dat het land Curaçao is gebouwd op staatsrechtelijk drijfzand.

Ik geef u een voorbeeld.

Als we het ergens over eens zouden moeten kunnen zijn, dan is het wel dat de staat, de regering, zijn macht en zijn rechten en bevoegdheden dient uit te oefenen ten dienste van het volk dat per slot van rekening de uiteindelijke bron is voor die macht, rechten en bevoegdheden. In de woorden van **John Adams**, één van de Founding Fathers en de tweede President van de Verenigde Staten:

“Government is instituted for the common good; for the protection, safety, prosperity, and happiness of the people; and not for profit, honor or private interest for any one man, family, or class of men.”

Ministers en andere gezagdragers hebben, zoals dat wel gezegd wordt, fiduciaire verplichtingen: zij dienen uitsluitend in het belang van de gemeenschap en niet in dat van zichzelf, hun familie of belangengroep te handelen. Dit noemen wij ook wel integriteit.

Ministers en andere gezagdragers dienen integer te zijn. Zijn ze dat niet, dan behoren ze ook geen minister te zijn. Dat is duidelijk. Aan hun benoeming dient derhalve een screening vooraf te gaan waaruit redelijkerwijze kan blijken dat de kandidaat-minister uit het goede hout is gesneden. In de praktijk bestond daar voorheen een methode voor, waarbij met name gebruik werd gemaakt van de diensten van de procureur generaal en van de Veiligheidsdienst. Er zijn verschillende gevallen bekend waarbij kandidaten niet door de screening kwamen. Zij werden dan ook niet benoemd.

Bij de benoeming van de huidige ministersploeg onstond er verwarring. Wat ontbrak was een bepaling in de staatsregeling – deze ontbreekt nog steeds – en een daarop gebaseerde, degelijke en moeilijk te wijzigen, wet waarin zowel de verplichting tot screening zelf als de inhoud en de methode van die screening *al pie de la letra* geregeld is.

Dat dit alles geleid heeft tot veel *bululu* hoef ik u, denk ik, niet uit te leggen. Het punt is dat, naar mijn ervaring, staatsrechtelijke conventies of gebruiken in dit deel van de wereld (en ik bedoel hier het gehele Caribisch gebied) over het algemeen geen juridische houvast geven aangezien de grondhouding van de meeste politici is dat wat niet in de wet staat hen ook niet kan binden. Wil men dus een stevige staatsrechtelijke ondergrond voor “good governance” dan zal men, helaas, vrijwel alles tot achter de komma in de staatsregeling en de daarmee verbonden organieke wetten moeten vastleggen. Dat geeft zekerheid en dat geeft rust. Die ontbreken nu.

Een ander voorbeeld.

De rechter mag volgens de huidige staatsregeling formele wetten toetsen aan de in de staatsregeling opgenomen klassieke grondrechten (artt 1 tot en met 19 van de staatsregeling). Is een wet daarmee in strijd, dan mag de rechter die wet buiten toepassing laten. Toegegeven, het is een stap vooruit maar de stap, hoewel op papier wellicht indrukwekkend, is in de praktijk van weinig betekenis.

In de eerste plaats zijn vrijwel al deze grondrechten in een veel meer uitgewerkte vorm in mensenrechtenverdragen te vinden waaraan al lang mag worden getoetst. De ervaring met Aruba en Suriname waarin een dergelijke beperkte toetsing op grond van de staatsregeling van Aruba resp. de Grondwet van Suriname al sedert jaren mag plaatsvinden, leert ons dat de advocaten en de rechters doorgaans voorbijgaan aan die meer summier geformuleerde grondrechten en rechtstreeks een beroep doen op de verdragsrechten.

In de tweede plaats blinkt de staatsregeling van Curaçao, net zoals de Nederlandse Grondwet uit door een zeer onvolledige en summiere beschrijving van de gronden waarop een grondrecht mag worden ingeperkt. Zo bepaalt artikel 11: “Ieder heeft, behoudens bij of krachtens landsverordening te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam.” Maar dat betekent natuurlijk niet dat dat fundamentele recht steeds kan worden geschonden zolang er maar een bij of krachtens landsverordening in het leven geroepen regeling bestaat. Het spreekt, zou ik menen, vanzelf dat de kern van een dergelijk grondrecht niet mag worden aangetast en dat een beperking van het grondrecht niet verder mag gaan dan het doel van de beperking vereist. Dit is reeds zo op grond van verdragsverplichtingen waaraan de staat gebonden is, maar gelet op de soms sterk legistische benadering van overheden in onze regio (niet beperkt tot de Dutch Caribbean) is het goed om daarover specifieke bepalingen in de staatsregeling zelf op te nemen.

In de derde plaats kan geen van de in de artikelen 20 tot en met 25 vermelde grondrechten door de burger worden afgedwongen. Zo bepaalt artikel 20, derde lid, dat “het recht van iedere Nederlander op vrije keuze van arbeid wordt erkend, behoudens de beperkingen bij of krachtens landsverordening gesteld.” Dit recht kan evenwel door geen enkele burger worden afgedwongen tegen de overheid aangezien de rechter geen enkele landsverordening mag

toetsen aan dit grondrecht. Zo is er ook de veelgeprezen bepaling van artikel 26, waarin bijvoorbeeld, in lid 1, “het gezin wordt erkend en beschermd door de overheid” en in lid 3, wordt bepaald dat “ieder kind heeft recht op wettelijke bescherming door de overheid.” Maar ook deze bepaling kan op geen enkele wijze door de burger worden afgedwongen bij de rechter.

In de vierde plaats kan geen enkele andere bepaling van de huidige staatsregeling door de burger of wie ook worden ingeroepen. Artikel 81, lid 5, bepaalt heel streng dat de regering jaarlijks een sluitende meerjarenbegroting aan de Staten aanbiedt. Dat is heel mooi maar wat kan er gedaan worden indien de regering besluit dat niet meer jaarlijks te doen of indien de meerjarenbegroting niet sluitend is. Wat zou er gebeuren indien de Staten, *any* Staten niet specifiek de huidige, wetgeving aanneemt welke de onafhankelijkheid van, bijvoorbeeld, de Algemene Rekenkamer of de Raad van Advies ernstig zou ondermijnen omdat dat de door de meerderheid van de Staten gesteunde regering beter uitkomt. Het antwoord op deze vragen is dat daartegen op grond van de huidige staatsregeling niets kan worden gedaan omdat het parlement in de “beste” staatkundige traditie van het moederland aan gene zijde van de Oceaan uiteindelijk zelf (bij gewone meerderheid) bepaalt of een door haar aangenomen landsverordening in strijd is met de staatsregeling of niet. Dit is dus een goed voorbeeld van een parlement dat optreedt als rechter in eigen zaak. Dat is mijns inziens per definitie verkeerd maar ook al zou het een goede regeling zijn voor Nederland, in het Caribisch gebied werkt dat niet. Het klassieke voorbeeld is te vinden in de ons omringende onafhankelijke landen van de Commonwealth Caribbean: al deze, voormalige Britse koloniën hebben hun onafhankelijkheid gekregen op voorwaarde dat zij een geschreven grondwet zouden hebben die de *supreme law* van het land zou zijn waarbij, zoals de Grondwet van Trinidad en Tobago stelt, “any other law that is inconsistent with this Constitution is void to the extent of the inconsistency.” Dit is met name zo opmerkelijk omdat het Verenigd Koninkrijk zelf geen geschreven grondwet heeft. Maar de Britten kenden hun pappenheimers en, eerlijk gezegd, de pappenheimers kenden elkaar. De *Written Constitution as the Supreme law of the Land* en de daarmee samenhangende mogelijkheid voor de burger om zelfs formele wetten ter toetsing aan de rechter voor te leggen wordt thans in de ons omringende

Commonwealth als één van de belangrijkste staatsrechtelijke verworvenheden gezien en als de expressie bij uitstek van de scheiding der machten of, zoals wij dat hier aanduiden, de trias politica. Waarom wordt dit alles zo gewaardeerd door onze burenen? Omdat het werkt! En daar gaat het om!

Ik kom nu aan het thema van mijn voordracht: hoe kunnen wij de democratie en de rechtsstaat op Curaçao verbeteren.

Uit hetgeen ik reeds heb uitgesproken, zult u begrijpen in welke richting die vraag door mij beantwoord zal worden.

Het land Curaçao kan alleen dan een volwaardige democratische rechtsstaat worden indien wij een gedegen, realistische, evenwichtige en effectieve juridische fundering kunnen neerzetten waarop “good governance” kan floreren. Daarbij gaat het in de eerste plaats om de *inhoud* van de staatsregeling en de daarbij behorende organieke wetten. Maar ook en niet in de laatste plaats gaat het om de *wijze waarop* en *door wie* die staatsrechtelijke fundering wordt opgetrokken.

Ik zou menen dat daarbij als leidraad kunnen dienen de recente ontstaansgeschiedenis van de huidige staatsregeling, die ons vooral leert hoe het niet moet, alsmede de grondwetten van de ons omringende eilanden die eveneens kampen met de door Nauta beschreven beperkingen van kleinschaligheid, armoede etc. en waarvan de bevolkingen in cultureel opzicht niet wezenlijk verschillen van de onze. Daarbij dient het niet alleen te gaan om *the law in the books* maar vooral ook *the law in reality*.

Zoals ik al opmerkte, de ontstaansgeschiedenis van onze huidige staatsregeling heeft ons geleerd hoe het niet moet. Het ontwerp voor die staatsregeling was gemaakt door een ambtelijke werkgroep die, naar ik begrepen heb, vooral niet te veel uit de bres wilde springen in verband met het feit dat de constitutionele rechtsorde van Curaçao een zekere homogeniteit moest vertonen met die van de andere landen van het Koninkrijk. Met respect, dit argument snijdt geen hout al was het maar omdat het Statuut op het gebied van het constitutionele recht geen eenvormigheid of concordantie vereist. Waar het om gaat is dat de constitutionele rechtsorde van elk der landen de idealen van de democratische

rechtsstaat zal moeten realiseren. In welke vorm de landen dat gieten is hun eigen zaak.

Mag ik hier overigens even een zijweg inslaan nu wij het toch over homogeniteit van constitutioneel recht binnen het Koninkrijk der Nederlanden hebben. Ik heb al vaker betoogd dat het Koninkrijk zelf op geen enkele wijze een democratische rechtsstaat kan worden genoemd. Het Koninkrijk heeft geen rechtspersoonlijkheid, het heeft geen zetel en het heeft geen geld. Het heeft een regering maar dat is de Nederlandse regering aangevuld met thans drie gevolmachtigde ministers uit de Caribische rijkdelen, een duidelijke minderheid binnen die regering. Het heeft verder geen parlement en kent geen democratie van enige betekenis. De regering van het Koninkrijk kan ingrijpen in de landen behalve in het land Nederland natuurlijk. Beslissingen van de regering van het Koninkrijk, lees Nederland, kunnen niet ter discussie worden gesteld bij de rechter, zelfs niet indien ze berusten op eenzijdige en incorrecte interpretatie van het Statuut. Dus laten we zwijgen over homogeniteit van constitutioneel recht binnen het Koninkrijk, zo stel ik voor.

Terug naar de wordingsgeschiedenis van de huidige staatsregeling. Het was niet minder dan onfortuinlijk, dat het product van de ambtelijke Commissie vrijwel direct een “political football” werd in het toen in de ja en nee kampen verdeelde Curaçao. Daardoor, en door het minimale verschil in zetels en stemmen in de referenda, bleek elke discussie over de staatsregeling in de kruitdampen van het politieke debat onmogelijk te zijn. Een dergelijke aanpak is *not the way to go*.

In plaats van een ambtelijke commissie zou ik eerder denken aan een commissie van vertegenwoordigers van alle politieke partijen van Curaçao met ambtelijke en deskundige ondersteuning. Het is namelijk van belang om minimaal alle politieke geleidingen van Curaçao vanaf de aanvang bij een dergelijk project te betrekken.

Daarbij zouden de volgende uitgangspunten als leidraad kunnen dienen:

1. Beseft moet worden dat de regeringspartij van vandaag de oppositiepartij van morgen is. Dat dwingt de politici die het tijdelijk voor

het zeggen hebben oog te hebben voor de positie van de oppositie en vice versa.

2. Beseft moet worden dat “we are all in this together” en dat politieke tegenstanders opponenten zijn en geen vijanden.
3. Beseft moet worden dat een deugdelijk juridisch fundament ontontbeerlijk is voor het voortbestaan en de ontwikkeling van het land Curaçao, in welke vorm dan ook.
4. Beseft moet worden dat een rechtsstreeks in een verkiezing door het volk gekozen gezagsdrager niet per definitie hoger is dan een benoemde gezagsdrager omdat beiden hun gezag uiteindelijk ontleen aan dezelfde bevolking, de een op basis van de staatsregeling en de verkiezingsuitslag, de ander op basis van de staatsregeling en zijn deskundigheid.
5. Beseft moet worden dat politieke gezagsdragers om behoorlijk te kunnen functioneren zich verre dienen te houden van de hen naar de oren pratende half-intellectuele lakeien maar dat zij zich, zoals de Prime Minister van Barbados dat onlangs uitdrukte, moeten omringen met “a broad range of thinkers not tied to any agenda and not afraid to speak truth to power.” Voorbeelden van zulke “thinkers” zijn wellicht de leden van de Raad van Advies, de Ombudsman, de Algemene Rekenkamer en onafhankelijke organen zoals de Inspectie Volksgezondheid.
6. Beseft moet worden democratie meer is dan verkiezingen en verkiezingsuitslagen maar dat het als “government by discussion and public reasoning” alleen behoorlijk kan functioneren als er tegelijkertijd sprake is van de vrijheid van meningsuiting, persvrijheid, vrijheid van vereniging en vergadering, toegang tot informatie en de vrijheid van tegenspraak, hetgeen ook betekent dat een machtswoord niet volstaat maar dat er alleen met argumenten kan worden gewerkt. Zeker, een advies hoeft niet te worden opgevolgd door de regering maar niet “omdat het maar een advies is” maar op grond van betere argumenten dan in het advies verwoord staan.
7. Beseft moet worden, tenslotte, dat oprecht gezocht moet worden naar wat ons allen bindt als “Yu di Korsou” en waarover wij het eens kunnen worden. Dat is meer dan menigeeen denkt.

Wat dit laatste betreft, is enige inventiviteit soms noodzakelijk. Zo zijn er de laatste tijd de nodige debatten over het al dan niet volledig onafhankelijk worden van Curaçao. Deze debatten zijn vaak zwaar aangezet en dramatisch van aard. De meningen variëren van “onafhankelijkheid nu” tot “God beware mij, dat nooit!” Het is duidelijk dat over dit onderwerp op dit moment geen overeenstemming mogelijk is. *So be it!* Maar ik denk dat we het er wel over eens kunnen zijn dat Curaçao zoveel mogelijk, maar het liefst geheel, op eigen benen moet kunnen staan. Dat doel is nastrevenswaardig voor iedere Curaçaoenaar aangezien een op eigen benen staand en derhalve goed functionerend Curaçao in het belang is van iedereen of het zich nu in of buiten het Koninkrijk der Nederlanden bevindt.

En kunnen we het er ook niet over eens zijn dat armoede en de lage opleidingsgraad van een te groot deel van de bevolking problemen zijn die moeten worden aangepakt zodanig dat deze aanpak een plaats verdient in de staatstregeling?

Bij het formuleren van de nieuwe staatsregeling zal ook gekeken moeten worden, zoals ik al zei, naar de constitutions van de ons omringende ministaten en de daarin neergelegde oplossingen voor “het depolitiseren van de politiek.”

Te denken valt aan de volgende onderwerpen:

- de *independent Speaker of the House* in stede van een President van de Staten, die tevens lid van de Staten is (vgl een van de rollen van de vroegere gezaghebber);
- Standing Orders (Reglement van Orde voor de Staten);
- Een Leader of the Opposition;
- Districtenstelsel;
- Integrity Commission;
- Salaries Review Commission;
- de onafhankelijke Director of Public Prosecutions (vgl de PG);
- Public Service Commissions, en tenslotte
- The Constitution as the Supreme law.

Tevens verdienen onze aandacht de reeds door mij genoemde documenten van de Commissie Monte en Pueblo Soberano, waarin ideeën staan die de moeite waard lijken om in overweging te nemen, evenals de recente afstudeerscriptie van Gregory Damoen met betrekking tot het internaliseren van de Commissie Financieel Toezicht. Alle ideeën, door wie dan ook gelanceerd, dienen welkom te zijn aangezien de totstandkoming van een waarlijk functionele staatsregeling het product dient te zijn van brede participatie en niet van elitaire of eenzijdig politieke beraadslagingen.

Maar dan: de *final question*. Zal de politieke en bestuurlijke elite van Curaçao, zoals Nauta het noemt, wel in staat blijken om een dergelijk project tot stand te brengen. Zullen ze in staat zijn om eigenmachtig de staatsrechtelijk hand in eigen boezem te steken. Nauta denkt van niet. Ik denk van wel.

De regeringspartijen hebben vorig jaar de belofte gedaan dat ze direct zullen gaan werken aan een herziening van de staatsregeling. Nou is direct in de politiek altijd een rekbaar begrip maar veel meer rek zit er niet in. De tijd is niet rijp, zoals Nauta denkt, dat Nederland ingrijpt. De tijd is rijp dat de regering van Curaçao een proces in werking zet om een waarlijk Curaose en doeltreffende staatsregeling tot stand te brengen.

Ik dank u.

Jacob Th. Wit

Curaçao, 4 juli 2011

